

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Факультет філології і журналістики
Кафедра журналістики

Кваліфікаційна робота

ФОТОАЛЬБОМ:
«ЩОДЕННИК ЖИТТЯ У ВІЙНІ»

Спеціальність 061 Журналістика
Освітня програма «Журналістика»

Здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
ШИНКАРЯ Івана Ярославовича

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики
ДАЩЕНКО Наталія Левківна

Тернопіль – 2026

Анотація

Шинкар І. Я. Фотоальбом: «Щоденник життя у війні». Інформаційний продукт.

Кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікації бакалавра зі спеціальності 061 Журналістика. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2026. 40 с.

У кваліфікаційній роботі представлено авторський інформаційний продукт – фотоальбом «Щоденник життя у війні», присвячений документуванню повсякденного життя українських військових в умовах повномасштабної російсько-української війни. Метою роботи є створення візуально-документального продукту, що відображає реалії військового життя, емоційний стан військовослужбовців, особливості фронтового побуту та гуманістичні аспекти існування людини у воєнних умовах.

Теоретичний розділ роботи висвітлює особливості фотожурналістики, мобільної журналістики, журналістики зцілення, проблеми етики воєнної фотографії та маніпуляцій візуальним контентом. Проаналізовано приклади відомих фотокниг і документальних проєктів, присвячених війні.

Практична частина містить опис структури та концепції фотоальбому, технічних і програмних засобів його створення, авторської документації та специфіки добору візуального матеріалу. Основу фотоальбому становлять авторські фотографії, зроблені під час проходження військової служби. Особливу увагу приділено дотриманню етичних стандартів журналістики та вимог інформаційної безпеки. Фотоальбом поєднує документальну достовірність, емоційну виразність і меморіальну функцію, сприяючи осмисленню досвіду війни через візуальну комунікацію.

Ключові слова: фотожурналістика, фотоальбом, документальна фотографія, мобільна журналістика, журналістська етика, інформаційний продукт.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ	6
2. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	16
3. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	17
4. ТЕХНІЧНІ І ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ	18
5. ОПИС ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ	19
5.1. Технічні характеристики	19
5.2. Структура продукту	19
5.3. Опис авторської документації	20
5.4. Авторська документація	21
6. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПРОДУКТУ	32
6.1. Умови впровадження	32
6.2. Специфікація аудиторії	33
6.3. Результативність продукту	34
ДОДАТКИ	35

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступ

Візуальна інформація відіграє ключову роль у сучасному світі. Зображення є основним джерелом інформації, що формує уявлення про події, явища та середовище, у якому існує людина. Візуальні образи здатні швидко передавати зміст, зафіксувати деталі та викликати емоційну реакцію, що робить їх ефективним інструментом комунікації. Саме тому фотографія стала одним з провідних способів осмислення дійсності, адже вона здатна передати атмосферу, емоції та деталі, які складно повністю відтворити словами. Особливого значення це набуває в умовах війни, коли звична реальність змінюється, а потреба у фіксації подій і збереження досвіду стає особливо гострою.

Актуальність роботи. Актуальність створення фотоальбому «Щоденник життя у війні» ґрунтується на необхідності задокументувати пережите, проаналізувати досвід війни, осмислити його і поділитися ним. Фотоальбом як форма інформаційного продукту дає змогу поєднати окремі зафіксовані моменти у цілісну візуальну історію, яка відображає не лише саму війну, а й життя всередині неї.

Практична значущість. Фотоальбом адресований людям, що прагнуть глибшого розуміння реалій війни. Він може слугувати джерелом для подальших досліджень, а також формою медіатерапії та діалогу між військовими та цивільними. «Щоденник життя у війні» може виконувати не лише документальну чи публіцистичну функцію, а й зцілювальну. Світлина, що фіксує будні військових, моменти взаємної підтримки, турботи про тварин, дитячі малюнки – стають не просто репортажем, а формою емоційної комунікації. Основна ідея – показати, що навіть у найтемніші часи люди не перестають жити, любити, допомагати одне одному, відчувати страх і надію. Через світлина та короткі описи передано не тільки трагедію, а й внутрішню силу воїнів, гідність і людяність.

Унікальність творчого задуму. Ідея створення фотоальбому в тому, щоб показати війну через призму особистісних переживань і буденних моментів життя військових, а не як абстрактний військовий конфлікт. Автор, безпосередній учасник бойових дій, виступає в ролі свідка та медіапросвітника, створюючи унікальний продукт на основі фото з власного архіву. Такий підхід робить альбом не просто збіркою світлин, а документуванням життя в умовах війни. Фотоальбом «Щоденник життя у війні» створений на основі фотографій з особистого архіву, що зроблені на камеру звичайного смартфона.

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є створення фотоальбому, що відображає реалії військового життя в умовах повномасштабної війни в Україні, як інформаційного та меморіального продукту, здатного передати глибину людського досвіду через візуальний формат. Такий погляд надзвичайно цінний. Це осмислення особистого й колективного досвіду, що стане ключем для кращого порозуміння між фронтом і тилом.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Зібрати і систематизувати візуальний матеріал, що відображає різні аспекти життя військових на фронті.
2. Розробити тематичну структуру фотоальбому, що забезпечить логічну і змістовну оповідь.
3. Створити описові та довідкові тексти, які доповнять і розкриють контекст кожної світлини.
4. Проаналізувати умови і обставини зйомок.
5. Дотримуватися етичних стандартів журналістики у процесі роботи з матеріалами і персонами в умовах війни.
6. Оформити фотоальбом у відповідному візуально-графічному стилі, що відповідає його тематичному наповненню: підібрати шрифт, кольорову гаму, формат сторінок, розміщення фото та текстів; забезпечити зручність перегляду, стилістичну цілісність видання та сприяти емоційному сприйняттю матеріалу.

Методи дослідження. У роботі використовувались такі методи:

- аналіз літератури – для визначення теоретичних основ і прикладів візуальної оповіді;
- спостереження – зйомка реальних фронтових буднів у польових умовах;
- експеримент – створення тематичних серій для виявлення ефективних сюжетів;
- добір матеріалу – відбір найінформативніших і найемоційніших кадрів;
- упорядкування – структурування фото за темами з коментувальними текстами;
- контент-аналіз – аналіз тем і мотивів зібраного візуального матеріалу;
- дослідження метаданих – уточнення обставин зйомки для контексту;
- етичний підхід – вияв поваги до зображених осіб та дотримання норм їхньої безпеки.

Форми апробації. Фотоальбом було представлено молоді міста Калуш, а саме учасникам аматорського театру «ЛюбАрт», як інформаційний продукт для ознайомлення з буденністю військового життя (Додаток Г). Презентація сприяла обговоренню реалій війни, проблем і викликів, які вона актуалізувала. Апробацію теоретичної частини кваліфікаційної роботи забезпечила участь у Всеукраїнській студентській науковій онлайн-конференції «Актуальні проблеми журналістики 2026» (Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Короленка, 29 квітня 2026 р.) з темою «Візуальні історії: роль фоторепортажу в документуванні життя українських військових» (Додаток В).

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

Фотографія є важливим інструментом комунікації в суспільстві, відіграючи ключову роль у передачі журналістського контенту. Вона швидше привертає увагу читача, ніж текстовий матеріал, і сьогодні посідає визначне місце в медіа, оскільки візуалізація дозволяє швидше охопити суть події і викликає емоційний відгук [1]. У цьому контексті фотографія стає самостійним засобом комунікації, здатним передати зміст і настрій зображеного без зайвих пояснень. М. Емісон і Ф. Сміт зазначають: «Фото необхідно трактувати так само, як і рукописи або друковані документи, тобто їх потрібно вважати текстами, значення яких маємо відкрити, так само, як відкриваємо значення інших текстів» [2].

Базою для створення фотоальбому стала документальна журналістика, яка передбачає достовірне відображення реальності без спотворення фактів. У сучасній документальній та воєнній фотографії ідея дедалі частіше набуває більшої ваги, ніж форма, технічна досконалість чи художня досконалість автора. В умовах війни або суспільних криз глядач шукає не бездоганного кадру, а правди – фіксації моменту, що має емоційну або смислову цінність. Саме ідея, закладена у фотографію, її змістове наповнення та здатність викликати внутрішню реакцію визначають цінність зображення. Це особливо актуально у фотоальбомах, створених на основі особистого досвіду, де не постановка, а справжність – головний критерій якості. Таким чином, фотографія стає не мистецтвом форми, а мистецтвом присутності та свідчення [3, с. 61].

Сьогодні відбувається перехід від тележурналістики, яку можуть дозволити собі тільки великі компанії (через витратність телевиробництва), до мобільної журналістики. Це стало можливим через кардинальне покращення знімальної техніки, оскільки камери багатьох телефонів мають не гіршу якість, ніж професійна телевізійна техніка. [4, с. 9]. Використання смартфона дозволяє

журналісту залишатися менш помітним, швидко фіксувати події та працювати без великої кількості техніки. Водночас мобільна журналістика дає змогу документувати не лише масштабні події, а й повсякденне життя людей в умовах війни, передаючи реальність через безпосередній і живий візуальний досвід.

Зупинимось також на журналістиці зцілення, яка використовує гуманістичний підхід з метою не лише проінформувати, а й допомогти суспільству осмислити й пережити досвід війни. Ідеться про матеріали, що не акцентуються винятково на трагедії чи втраті, а показують шлях до внутрішнього зцілення, відновлення, надії. Вони не драматизують, а фіксують людяність у надзвичайних умовах [5, с. 97]. Також увага акцентується і на принципах польової журналістики, оскільки матеріали були зібрані безпосередньо в зоні бойових дій, у реальних умовах військового життя.

Тексти, що супроводжують світлини у фотоальбомі «Щоденник життя у війні», виконані у жанрі документальної публіцистики з елементами фронтового щоденника. Їхній зміст базується на реальних подіях, відтворених через особистісне, емоційно насичене сприйняття війни. Такий формат дозволяє поєднати інформативність з публіцистичною емоційністю, яка активізує гуманістичні сенси. Оскільки стилістика текстів тяжіє до нарисово-щоденникової форми, то поряд з описом ситуацій фіксуються й особисте бачення автора та його рефлексії. Таким чином, текстовий супровід не тільки доповнює візуальний ряд, а й виконує пояснювально-документальну, емоційно-меморіальну та мотиваційно-ціннісну функції, перетворюючи фотоальбом на повноцінний інформаційно-культурний продукт.

Для реалізації фотоальбому було застосовано такі методи:

- опрацювання фахової літератури та джерел, що дало змогу встановити теоретичні засади візуального сторітелінгу й журналістики, ознайомитися з аналогічними проєктами та вибрати найбільш ефективну структуру й підходи до оформлення альбому;
- безпосереднє спостереження у польових умовах, яке дозволило зафіксувати повсякденні моменти фронтового життя;

- журналістський експеримент, який полягав у цілеспрямованому створенні невеликих «фотохронік» або тематичних добірок, щоб зрозуміти, які сюжети й ракурси найкраще розкривають характер буднів на передовій;
- критичний добір і аналіз матеріалу, що допомогли відсіяти менш актуальні знімки й сфокусуватися на кадрах з найвищою інформаційною цінністю та емоційною спрямованістю;
- упорядкування й узагальнення, унаслідок чого фото класифіковано за тематичними розділами, а текстові довідки згруповано в єдину логічну розповідь;
- контент-аналіз кількісно-якісного характеру, завдяки якому було визначено пропорції різноманітних тем і з'ясовано домінантні мотиви візуального матеріалу;
- дослідницький підхід збирання метаданих (час, місце, обставини зйомки, імена учасників), що забезпечило ширший суспільно-історичний контекст кожного кадру;
- етичні принципи, які включали дотримання норм інформаційної безпеки (не розголошувати стратегічно важливі деталі), повагу до гідності зображених осіб, отримання дозволів на публікацію та недопущення маніпуляцій з образами.

Одним із прикладів успішної реалізації фотожурналістського проєкту у форматі виставкового фотоальбому є «This is War» Девіда Дугласа Данкана. Уперше опублікований у 1951 році, він є одним із найвизначніших в історії військової фотожурналістики. Цей фотоальбом не лише документує події Корейської війни, а й глибоко занурює в емоційний та психологічний стан солдатів на передовій. Данкан, колишній морський піхотинець і фотограф журналу *LIFE*, прагнув показати війну не через призму стратегічних операцій чи політичних рішень, а через особисті переживання бійців. Книга складається з трьох частин, кожна з яких містить серії чорно-білих фотографій, що відображають різні аспекти війни: бойові дії (інтенсивні моменти зіткнень, атаки та оборони); побут солдатів (відпочинок, прийом їжі, взаємодія між

товаришами); емоційні портрети (вирази облич, що передають утому, страх, рішучість). Фотографії супроводжуються мінімальними підписами або зовсім без них, що дозволяє зосередитися на візуальному сприйнятті та особистій інтерпретації зображеного [10].

«Україна: воєнний злочин» («Ukraine: A War Crime») – колективна робота 93-ох фотожурналістів є масштабним візуальним свідченням злочинів, скоєних росією під час повномасштабного вторгнення в Україну. У виданні зібрано роботи фотожурналістів з усього світу, які фіксували наслідки обстрілів, руйнування цивільної інфраструктури, смерті, втрати та прояви горя і відчаю мирного населення. Знімки охоплюють перші місяці війни (лютий – весна 2022 року). Фото передають як жахіття війни, так і стійкість українського народу – серед руїн, під завивання сирен, на тлі евакуаційних потягів і бомбосховищ [11]. Автори не обмежуються лише документальними свідченнями – кожен кадр має естетичну глибину, а композиція і яскравість кадрів підсилюють емоційне сприйняття побаченого.

Фотоальбом не містить зайвих пояснень – лише короткі підписи, що дають базову інформацію про місце, подію чи людей. Видання стало візуальним актом свідчення та протесту і водночас, – хронікою подій, яка увійде в історію як один із найпотужніших фотоархівів сучасної війни.

У межах ініціативи FotoEvidence Ukraine (UAPP × FotoEvidence) Українська асоціація професійних фотографів видала фотокнигу Лізи Букреевої «Тут зводять будинки з попелу». Це камерна, але водночас глибока й масштабна візуальна історія про повсякденне життя цивільних у деокупованих і прифронтових громадах. Книга фокусується на буденності, у якій інколи зникає логіка подій, але люди зберігають гідність. У центрі проєкту – спроба дати відповідь на питання, яке водночас здається простим і складним: чому люди залишаються жити там, де зруйнована інфраструктура, відсутні базові умови, а небезпека стала щоденною реальністю? [12].

Візуальна структура книги складається з двох частин, які взаємно доповнюють одна одну. Перша зосереджена на портретах і сценах

повсякденного життя: це спокійні кадри, що не намагаються одразу пояснити побачене, а зосереджують увагу глядача на деталях і жестах. Друга частина – це ландшафти, які розширюють контекст і показують середовище як важливий елемент історії. Саме вони формують відчуття часу, утрат і змін, які не завжди очевидні з першого погляду. Фотографії супроводжуються короткими текстовими нотатками, що позбавлені прямого тлумачення. Книга залишає простір для тиші та власного сприйняття.

«Обличчя війни» («Faces of War») – фотокнига українського фотографа Олександра Чекменьова, що вийшла у 2024 році в Німеччині у видавництві Schilt Publishing. Перша частина книги складається з 24-ох портретів мешканців Києва, знятих на початку повномасштабного вторгнення. Друга частина включає 53-и портрети цивільних, які пережили окупацію; їхні історії слугують свідченням воєнних злочинів, учинених російськими окупантами проти мирного населення України [13].

Стрімкий розвиток техніки та поява цифрових фотокамер стали серйозним викликом сучасній фотожурналістиці. Не можна заперечити й того, що нові технології та програмне забезпечення істотно полегшили роботу фоторедакторів. За допомогою технічних пристроїв можна поліпшити колір, контрастність, досягти потрібного балансу світла. Але ці технології можуть і докорінно змінити зафіксовану в кадрі дійсність як простим ретушуванням, так і складнішим фотомонтажем. Цифрові технології дають змогу маніпулювати дійсністю [6]. Як зазначає Філіп Лаб, «цифрова технологія дозволяє вносити зміни так само легко, як і натискати на кнопку спуску затвора. Будь-який елемент фотографії можна поліпшити, змінити чи додати. І що ще гірше: маніпулювання цифровими зображеннями практично неможливо виявити» [14].

Ми звикли сприймати фотографію як доказ: усе, що потрапляє в кадр, часто здається очевидним і таким, що не викликає сумнівів. Водночас документальне зображення не існує окремо від контексту. Його зміст формується у поєднанні з підписом, супровідним текстом, послідовністю розміщення кадрів, місцем публікації та ширшим контекстом сприйняття. Саме

ці чинники впливають на те, як фотографія буде прочитана глядачем: як окремий зафіксований момент чи як частина більшої історії.

Маніпуляція починається не лише там, де зображення підроблене. Часто вона починається там, де реальному кадру надають інший зміст. Історія воєнної фотографії добре це демонструє. Ще у XIX столітті постановка була майже неминуchoю: громіздка техніка, тривала витримка і неможливість працювати безпосередньо під час бою змушували фотографів фіксувати вже певною мірою «організовану» реальність. Таким чином, воєнна фотографія від самого початку формувалася не як чистий репортаж, а як поєднання документування і режисерського підходу.

У XX столітті, коли фотографія стала більш мобільною, а її вплив – значно ширшим, вона почала виконувати й функцію інструмента пропаганди. Саме в цей період з'явилися образи, які не лише фіксували війну, а й формували її героїзовану, ідеологічно вигідну або емоційно спрямовану версію. Водночас навіть документальні кадри дедалі частіше викликали сумніви, адже межа між свідченням і постановкою ставала все менш чіткою.

Також необхідно пам'ятати, що інформаційну війну починають проти супротивника, щоб отримати інформаційну перевагу над ним шляхом завдання шкоди інформації та процесам, що базуються на його інформаційних системах. Одночасно при цьому необхідно захищати власне поле інформаційних процесів [7, с. 29].

У цифрову епоху маніпуляція можлива не лише під час зйомки, а й після неї – через монтаж, ретуш, зміну підпису або виривання кадру з контексту. Утім, найбільш підступним є інше: навіть чесне фото може перетворитися на напівправду, якщо його позбавити важливих обставин, за яких фото з'явилося. Саме так згодом осмислював свою відому світлину «Страта в Сайгоні» американський фотокореспондент Едді Адамс, зазначаючи, що фотографія здатна впливати не лише через зображене, а й через відсутність контексту, спотворюючи сприйняття події [15].

Спотворення подій на фотографії «Страта в Сайгоні» полягає не у фальсифікації самого зображення, а в обмеженості контексту, який отримує глядач. Наприклад, на фото зафіксовано момент, коли генерал Нгуєн Нгок Лоан стріляє у полоненого. Без додаткових пояснень цей кадр залишає гнітюче враження від холоднокровного й безпідставного вбивства беззахисної людини.

Однак у ширшому контексті відомо, що полонений борець В'єтконгу, був винним у вбивствах цивільних, зокрема членів сім'ї південнов'єтнамського офіцера. Ця інформація відсутня в самому зображенні, тому фотографія формує однобоке сприйняття події.

Таким чином, спотворення може виникнути через виривання кадру з контексту: глядач бачить лише один момент, але не знає обставин, які передували йому. Це змінює інтерпретацію зображення і може формувати хибні моральні оцінки, що й підкреслює проблема документальної фотографії як носія неповної правди.

Сьогодні до цих викликів додається ще один – штучний інтелект. Якщо раніше йшлося переважно про монтаж, ретуш або зміну підпису, то тепер з'явилася можливість створювати зображення, які не мають реального першоджерела, але виглядають як достовірна документальна фотографія. ШІ вже не лише коригує реальність – він здатен повністю її змодельовати, і саме тому загострюється питання довіри до зображення.

Такий складний і неоднозначний зв'язок між фотографією та реальністю націлює нас на надзвичайно важливий аспект – питання етики у фотожурналістиці. Адже, попри візуальну переконливість зображення, фотографія не завжди є об'єктивним відображенням подій: вона вибіркова, залежна від позиції автора, ракурсу, моменту зйомки, контексту та подальшої інтерпретації.

Саме тому дотримання етичних норм у фотожурналістиці є критично необхідним. Фотограф несе відповідальність не лише за правдивість кадру, а й за збереження поваги до зображених людей, особливо якщо йдеться про сцени страждання, смерті, приватного горя або уразливих соціальних груп.

Порушення згоди на зйомку, маніпуляції зі світлинами, викидання образів з контексту – усе це може спотворити реальність і ввести аудиторію в оману [16].

Комісія з журналістської етики аналізує наявні матеріали та надає практичні рекомендації, допомагаючи працівникам медіа висвітлювати поточні події. Зокрема, Комісія вже поширила рекомендації щодо інформації, яку не можна розголошувати в медіа під час воєнного стану. В умовах війни ключового значення набуває вибір лексики та правильне використання термінів. Виходячи з цього, Комісія з журналістської етики підготувала рекомендації з використання «словника війни». Такі рекомендації допоможуть практикам правдиво висвітлювати події, воєнно-політичний дискурс України і водночас – роз'яснювати аудиторії те, що стоїть за рядками офіційних звернень та заяв [17]. Наприклад, коли вживати терміни «війна», «збройна агресія» чи «вторгнення». Важливо пам'ятати, що війна російської федерації проти України триває з 2014 року. А 24 лютого 2022 року розпочався новий етап цієї війни – широкомасштабне вторгнення.

У журналістиці мета не виправдовує засоби. Проте за будь-яких умов журналіст повинен пам'ятати, що він громадянин своєї держави і його обов'язок – не нашкодити її національним інтересам. Це основне в журналістських стандартах. А обмеження, які регламентують журналістську діяльність, її морально-етичні норми, журналістські стандарти, – це не перешкоди для талановитого журналіста висловити свою думку [8, с. 327].

Етичні стандарти – це не формальність, а основа довіри між журналістом і суспільством. У час війни, коли фотознімки можуть не лише документувати, а і впливати на суспільну думку, зміцнювати або підривати моральний дух, питання етики стає особливо гострим. Саме завдяки дотриманню професійних принципів – достовірності, неупередженості, поваги до гідності – фотожурналістика може виконувати свою головну функцію: не маніпулювати, а свідчити. Важливість дотримання цих стандартів може прирівнюватися до клятви Гіппократа і військової присяги: адже в кожному разі йдеться про людське життя і людську долю [9, с. 51].

З початком повномасштабної війни Валерій Залужний видав наказ № 73, який регулює порядок акредитації представників ЗМІ під час воєнного стану, визначає перелік інформації, яку не можна розголошувати, установлює порядок роботи журналістів у зоні ведення бойових дій. У Додатку 2 до наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73 наведено перелік інформації, розголошення якої може призвести до обізнаності противника про дії Збройних Сил України, інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань під час дії правового режиму воєнного стану. Згідно нього забороняється публікувати відомості про розташування підрозділів, пересування техніки, характер утрат чи стан озброєння, бо вони можуть бути використані ворогом для здійснення атак або диверсій. У сучасній війні противник активно використовує відкриті джерела, включно з соціальними мережами, інтерв'ю, фото- й відеоматеріалами, тому навіть побіжні згадки можуть стати частинами розвідувальної мозаїки, що в підсумку дає змогу визначити місце удару, маршрути постачання чи чисельність особового складу.

Публічне висвітлення планів, напрямів дій або будь-яких деталей, що стосуються бойових операцій, здатне зруйнувати тактичну перевагу Збройних Сил України, оскільки ефект раптовості є однією з найважливіших складових успішних дій. Як військові, так і журналісти мають усвідомлювати відповідальність за кожне слово чи зображення, яке вони оприлюднюють. Ідеться не лише про професійну етику, а й про можливі трагічні наслідки – утрати на полі бою або зірвані операції. У цьому контексті відповідальність – не формальність, а реальний чинник безпеки [18].

У фотоальбомі свідомо не вказано точних геолокацій з міркувань безпеки. Конкретні координати, назви населених пунктів або позицій можуть становити загрозу для військових, що досі перебувають у цих районах, або для мирного населення поблизу. Навіть після публікації, такі деталі можуть бути використані ворогом для розвідки чи інформаційних атак.

Натомість указані узагальнені назви областей – Львівщина, Харківщина, Донеччина. Це дозволяє передати географічну й емоційну прив'язку до подій, водночас не порушуючи правил інформаційної безпеки. Такий підхід також підкреслює, що війна охопила всю країну – від сходу до заходу.

Отже, фотожурналістика в умовах війни виконує не лише інформаційну, а й документальну, меморіальну та гуманістичну функції. Сучасна воєнна фотографія поєднує оперативність мобільної журналістики, емоційну виразність візуального сторітелінгу та відповідальність документального свідчення. Водночас розвиток цифрових технологій і можливості маніпулювання зображеннями актуалізують проблему достовірності та етики у фотожурналістиці. Особливого значення набуває дотримання принципів інформаційної безпеки, поваги до людської гідності та відповідального висвітлення подій війни. Теоретичні засади, розглянуті в роботі, стали основою для створення авторського фотоальбому «Щоденник життя у війні» як цілісного інформаційного продукту документального характеру.

2. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ¹

1. Іванюха Т. В., Тупіков М. С. Функції фотоілюстрації у сучасних молодіжних виданнях. *Молодий вчений*. 2016. Вип. 12 (39). С. 188–191.
2. Касян Л. Г. Фотоальбом як спосіб збереження і презентації інформації, архівний документ, історичне джерело: тематико-типологічний аналіз (за документами ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного). *Огляди джерел та документальні нариси*. 2016. Вип. 3–4. С. 91–104.
3. Балаклицький М. А. Зображальна журналістика : навчально-методичний посібник для студентів зі спеціальності «Журналістика». Харків : ХНУ ім. В. Каразіна, 2019. 84 с.
4. Сташен Б. Мобільна журналістика : практичний посібник. Київ : Центр вільної преси, 2021. 260 с.
5. Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 18-19 жовт. 2022 р.). Львів : Простір-М, 2022. 312 с.
6. Максимович М. Сучасна фотожурналістика: проблеми, виклики, перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Журналістські науки*. 2019. Вип. 1 (1). С. 35–39.
7. Медіарепрезентації військового конфлікту на сході України: *Сучасна українська журналістика: історія, теорія, практика* : збірник матеріалів звітної наукової конференції за 2018 рік (секція «Журналістики») / упоряд. Соломія Онуфрів. Львів : ПАІС, 2019. 140 с.
8. Кость С. Вступ до журналістики : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 512 с.
9. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. 352 с.

¹ Для зручності посилання список використаної наукової літератури та список джерел мають наскрізну нумерацію.

3. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

10. This is War. Visa pour l'Image – International Festival of Photojournalism. URL: <https://www.visapourlimage.com/en/festival/exhibitions/this-is-war> (дата звернення: 01.04.2026).
11. Ukraine: A War Crime by Ninety-Three Photojournalists. URL: <https://fotoevidence.com/books/ukraine-a-war-crime-by-ninety-three-photojournalists> (дата звернення: 01.04.2026).
12. Фотокнига «Тут зводять будинки з попелу». URL: <https://www.ukrainianphotographers.com/uni-story/fotokniga-tut-zvodyat-budinki-z-popelu> (дата звернення: 09.04.2026).
13. Книга українського фотографа Олександра Чекменьова «Faces of War» вийшла у Німеччині. *Суспільне Культура*. 2024. URL: <https://suspilne.media/culture/823413-knizka-ukrainskogo-fotografa-oleksandra-cekmenova-faces-war-vijsla-u-nimeccini/> (дата звернення: 03.04.2026).
14. Фотожурналістика та етика: дослідження в Центральній Європі. Філіп Лаб. URL: <https://ua.ejo-online.eu/2933/etyka-ta-yakist> (дата звернення: 05.04.2026).
15. Символ війни у В'єтнамі: що лишилось за кадром «Страти в Сайгоні». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-42885148>
16. Кодекс етики українського журналіста. *Комісія з журналістської етики*. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/> (дата звернення: 07.04.2026).
17. Рекомендації Комісії з журналістської етики щодо інформації, яку не можна розголошувати в медіа під час воєнного стану. *Комісія з журналістської етики*. URL: <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-komisii-z-zhurnalistskoi-etyky-shchodo-informatsi> (дата звернення: 08.04.2026).
18. Додаток 2 до наказу Головнокомандувача ЗСУ «Про затвердження Переліку інформації, розголошення якої може призвести до обізнаності противника про дії ...» від 03.03.2022 р. № 73 [зі змінами]. *Міністерство оборони України*: сайт. URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/nakaz-golovnokomanduvacha-zsu-vid-03-03-2022-roku-73-zi-zminami>. (дата звернення: 08.04.2026).

4. ТЕХНІЧНІ І ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ

Для реалізації інформаційного продукту – фотоальбому «Щоденник життя у війні» – було використано низку технічних пристроїв і програмного забезпечення, що забезпечили якісну обробку як візуального, так і текстового контенту.

Смартфон з камерою: 48 Мп CMOS-сенсор Sony IMX586 Exmor RS. Діафрагма – f/1.75. Розмір пікселя – 0.8 мкм, розмір сенсора – 1/2.25. ISO регулюється в межах 100-3200. Телеоб'єктив базується на сенсорі Omnivision OV8856 з роздільною здатністю 8 Мп і розміром пікселя 1.12 мкм. Діафрагма – f/2.4.

Комп'ютер: процесор: 11-th generation Intel Core i7-11800H (2.3 - 4.6 ГГц); ОЗП: 16,0 ГБ.

Відеокарта: NVIDIA GeForce RTX 3050.

Робота з текстом: Microsoft Word.

Графічний редактор: Adobe Illustrator (2024).

Фотографії для альбому створено за допомогою смартфона, обробку матеріалів здійснено на комп'ютері, текстова частина проєкту створювалася в середовищі Microsoft Word. Для створення ілюстративної частини та оформлення фотоальбому використовувався графічний редактор Adobe Illustrator, що дав змогу виконати візуальну композицію сторінок, розмістити зображення, підписи та візуальні елементи в єдиному стилістичному форматі. Для того щоб об'єднати всі сторінки в один PDF файл, було використано програму Adobe Acrobat.

5. ОПИС ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

5.1. Технічні характеристики

Інформаційний продукт створено у вигляді фотоальбому в електронному форматі PDF. Альбом містить 39 фотографій, об'єднаних тематично та хронологічно. Кожне фото супроводжується довідковим текстом, що пояснює контекст зображеного (місце, час, подія, короткий коментар).

Формат видання – A4 (210×297 мм), вертикальна орієнтація.

Колір – повноколірний (CMYK, 300 dpi).

Обсяг документа – 84 сторінки.

Розмір: 709 MB.

Шрифт основного тексту – Namu Old Style 1960 (відкрита ліцензія).

Файл адаптований для перегляду на комп'ютерах, мобільних пристроях; також адаптований для друку у форматі A4 а також у вигляді брошури (сторінки формату A5).

5.2. Структура продукту

Інформаційний продукт не має чіткого поділу на окремі тематичні розділи. Основна частина фотоальбому представлена у вигляді 39 послідовних фоторобіт без чіткої рубрикації. Такий підхід дозволяє передати фрагментарність і непередбачуваність воєнної реальності, у якій буденні та критичні моменти чергуються без видимої логіки. Фотоальбом складається з вступної частини (передмови) в якій розкривається задум проєкту, окреслюється мета створення альбому та його змістовне наповнення; основної частини, що містить відібрані фотографії, кожна з яких супроводжується авторськими текстами або коментарями, які розкривають зміст зображеного та емоційно занурюють у контекст подій, та завершальна частина.

У процесі створення фотоальбому фотографії добирались таким чином, щоб вони не лише відображали ключові теми, а й логічно та емоційно співвідносилися між собою. Це дозволило досягти змістовної цілісності

кожного візуального блоку, посилити враження від зображеного та забезпечити плавність сприйняття оповіді. Тематична взаємодоповнюваність фото на кожній розгортці допомагає читачеві глибше зануритися в контекст і відчувати єдність візуальної історії.

5.3. Опис авторської документації

У процесі створення інформаційного продукту була розроблена авторська документація, яка супроводжує та пояснює змістовну і візуальну концепцію проєкту. До складу документації входить передмова, що розкриває ідею альбому та обґрунтовує вибір теми; підписи до фотографій, які забезпечують інтерпретацію зображень і передають спостереження автора та особисті відчуття, завершальний текст.

Фотоальбом «Щоденник життя у війні» є повністю авторським інформаційним продуктом, створеним у рамках кваліфікаційної роботи студентом спеціальності «Журналістика». Усі представлені у фотоальбомі світлини були зроблені особисто автором у період з 2022 по 2026 рік під час проходження військової служби в зоні бойових дій.

Зйомка проводилася на власний мобільний телефон у реальних умовах, без постановочних кадрів, у перервах між виконанням бойових завдань. Вибір саме мобільного пристрою обумовлений практичністю, мобільністю та оперативністю – це найзручніший інструмент для фіксації моментів у складних фронтових умовах, який завжди при собі.

Усі текстові супроводи до світлин – заголовки, підписи, короткі довідки (щодо часу, місця, обставин зйомки) – також написані автором на основі власних спостережень, спогадів та живого досвіду.

Композиційна структура фотоальбому, поділ, добір і послідовність світлин – результат самостійної аналітичної роботи над матеріалом.

Важливим елементом є свідоме дотримання принципів етичної журналістики та вимог до безпеки під час створення матеріалу. Усі фото зроблені без розкриття чутливої інформації: не вказано точні геолокації,

обличчя побратимів за можливості або прикрито або використано лише за їхньої згоди, зображення на екранах моніторів були навмисно розмиті з метою забезпечення інформаційної безпеки та недопущення розкриття оперативних даних. Усі фото та тексти підібрано з урахуванням Додатку 2 до наказу Головнокомандувача ЗСУ №73 від 03.03.2022 року – для уникнення витоку даних, які можуть становити загрозу обороноздатності.

5.4. Авторська документація

Обкладинка фотоальбому виконана у стриманому мінімалістичному стилі (Додаток А). Основою композиції є чорно-біле фото відкритого простору – поля під небом із поодинокими хмарами. Відсутність кольору підсилює документальність і серйозність тематики, акцентуючи увагу не на естетиці, а на змісті.

Назва альбому «Щоденник життя у війні» розміщена у верхній частині композиції та виконана шрифтом Kyiv*Type Titling Heavy3 з відкритою ліцензією, що не перевантажує зображення і гармонійно поєднується з фоном. Обкладинку альбому представлено у додатку А.

Обрана візуальна концепція обкладинки відображає загальну ідею проєкту – показати життя в умовах війни через прості, на перший погляд, сцени, які набувають іншого значення в контексті воєнної реальності. Таким чином, обкладинка виконує не лише оформлювальну, а й змістову функцію, задаючи тон усьому фотоальбому та формуючи перше враження про його тематику.

Було створено макет розгортки фотоальбому з урахуванням логіки подачі візуального матеріалу, стилістичної єдності та зручності сприйняття, які представлено у Додатку Б. Уся документація виконана з дотриманням принципів змістовної послідовності, емоційної виразності та етичної відповідальності. Продукт доступний у цифровому форматі (PDF), що дозволяє його тиражування, поширення й демонстрацію в різних середовищах.

Для повноцінного розуміння кожної світлини потрібен контекст. Саме тому до кожного фото було розроблено текстові підписи, які не лише описують, а й пояснюють, доповнюють і поглиблюють візуальний зміст. Ці тексти виконують кілька завдань: вони окреслюють час і місце подій, передають атмосферу моменту, фіксують змістові деталі. У деяких підписах присутні особисті нотатки та рефлексії, що надає матеріалу більшої глибини й автентичності. Такий підхід дає змогу не лише задокументувати окремі епізоди, а й сформувати цілісну картину життя під час війни – з усіма його контрастами, болем, надією та людяністю. Далі подано добірку авторських підписів, що супроводжують світлини фотоальбому.

Передмова. *Уже понад десять років триває російсько-українська війна, а її повномасштабний етап з лютого 2022 року – п'ятий рік. За цей час війна змінила долі тисяч людей, розділила життя на «до» і «після», змусивши багатьох українців залишити звичне життя і стати на захист України.*

У центрі проєкту візуальне осмислення нового типу реальності, у якій українці не просто воюють, а живуть щодня. Тому цей альбом не стільки про війну як подію, а про життя всередині неї. Про здатність людини знаходити сили, зберігати внутрішню стійкість і помічати те, що допомагає рухатися далі, попри обставини.

Кажуть, війна загострює здатність відчувати справжнє. На цьому «справжньому» і зосереджується увага. Бо у фронтовій реальності є не лише постріли, вибухи, а і схід сонця над окопом, чашка запашної кави, муркотіння kota, жарт побратима, погляд у небо, що на мить здалося мирним.

Альбом створений на основі фотографій з особистого архіву. У ньому документується буденне життя солдата. Ці світлини більше, ніж просто особисті спогади. Це відлуння колективного досвіду цілого покоління, що живе й бореться.

Фото 1. *24 лютого 2022 року. Франківщина. Початок повномасштабного вторгнення. Місцеві жителі облаштували укриття в підвальному приміщенні. Простір, що донедавна був порожнім, перетворився*

на тимчасове сховище, де можна перечекати ракетну атаку. Старі дерев'яні піддони, – щоб було куди сісти, конструкції, схожі на лавки, щоб можна було прилягти дітям, літнім людям, можливо, і подрімати, якщо тривога триватиме декілька годин; пінопласт на стінах, щоб зберегти тепло. Люди використали все, що мали під руками, аби створити бодай мінімальні умови для власної безпеки.

Фото 2. Квітень 2022 року. Львівщина. На фото я, хлопець з Івано-Франківщини, який усе життя намагався триматися подалі від армії. Працював за кордоном, як багато українців, будував завод на Волині, але 23 лютого, коли нашої державі загрожувала реальна небезпека, уже стояв на порозі військкомату, бо не зміг бути осторонь. Таких хлопців, чоловіків, які ще вчора не мали жодного стосунку до військової служби, а в перші дні повномасштабного вторгнення самовіддано стали на захист України, – тисячі. І в кожного з них свій шлях, своя історія, збережена у світлинах. На жаль, історій багатьох ми вже ніколи не побачимо, не почуємо захисників – вони загинули, не встигнувши їх розповісти.

Фото 3. Травень 2022 року. На шляху до східних кордонів, обпалених війною. Чоловіки, які ще два тижні тому були цивільними, відправляються на фронт після короткотермінового навчання. Часу на повноцінну підготовку не було – ворог просувався вглиб України. Тоді кожна хвилина була дорогоцінною. Ті, хто щойно стали на військову стежку, йшли з внутрішнім розумінням: країна їх потребує тут і зараз. Вони вирушали назустріч невідомому – без гарантій, але з твердим переконанням, що інакше – не можна.

Фото 4. Липень 2022 року. Харківщина. Там, де ревуть гармати, там і квітне сонце. Блакитне небо і жовті соняхи – образ, що давно став уособленням України. Ці кольори – не лише на прапорі, вони і є суттю нашої землі. Тому на сході країни, попри війну й вибухи, поля продовжують квітнути соняхами. На сонці схожі квіти тягнуться до сонця-світила, до небесної блакиті. Вони проростають з родючого чорнозему – землі, що віками годувала і надавала сили тим, хто на ній живе. Зараз цю землю щодня боронять

військові.

Фото 5. Серпень 2022 року. Харківщина. Харківські кавуни. У цьому фото – простий, щирий жест: місцеві жителі діляться врожаєм зі свого городу. Кавунами, динями, соняхами – усім, що вродило на землі, яка щодня ризикує бути захопленою та знищеною. Люди допомагають військовим з чітким розумінням: якщо не зупинити ворога, можна втратити все. Це не просто жест підтримки – це спільна боротьба за право жити на своїй землі.

Я полюбив цю щедрю землю і щедрих людей, які у тяжкі часи діляться з нами, воїнами, усім, що мають.

Фото 6. Травень 2024 року. Харківщина.

«Скіф, на прийом».

«На прийомі, 4.5.0».

«Плюс-плюс».

Перша справа – це зв'язок. Боездатність війська напряму залежить від зв'язку та взаємодії між підрозділами. Супутниковий інтернет, супутникова телефонія, зв'язок мобільних операторів GSM, кабельний інтернет, оптоволокно. Звичні всім речі. Та на війні не так просто. Радіозв'язок є основою зв'язку у війську. Супутники впали, мобільний оператор не працює, а MOTOROLA завжди на зв'язку.

Фото 7. Серпень 2022 року. Харківщина. Черговий обстріл. Військові в укритті. Кожен думає про своє, згадує дім, рідних, дружину, батьків, дітей. Військовий медик поруч з хліборобом. Звичайні люди, різного віку, з різних регіонів України, різноманітних уподобань, стали одним цілим – стали воїнами, щоб дати відсіч ворогу.

Фото 8. Березень 2024 року. Харківщина. Війна торкнулася не лише людей – вона змінила й долі тих, хто не говорить, але відчуває. У багатьох містах і селах, що опинилися під обстрілами, господарі евакуювались поспіхом, часто залишаючи тварин напризволяще. Покинуті тварини опинилися без їжі, лікування, турботи. Їх стає дедалі більше. І кожен новий пес чи кіт, народжений на узбіччі, у підвалі чи в покинутому дворі, – ще одне

життя, приречене виживати в умовах війни.

Фото 9. Травень 2024 року. Харківщина. Весна. Полудень. Теплий сонячний день. Усе звичне: яскраве сонце, зелене поле, спокійна природа. Та раптом щось чуже, вороже, що суперечить здоровому глузду, – вибухи. Керовані авіабомби, що запускають росіяни, – одна з найнебезпечніших загроз для українських міст і позицій. Вони завдають колосальних руйнувань, пробивають укриття, спотворюють ландшафт. Ці бомби залишають по собі глибокі вирви – сліди на землі і в пам'яті людей, які вижили.

Фото 10. Серпень 2022 року. Харківщина. Примірка костюма хімічного захисту. Це подарунок від волонтерів. Не можна применшити їхню роль у цій страшній війні. Засоби захисту, медикаменти, речі особистої гігієни і ще багато всього, що необхідне кожному солдату, доставляють вони. По замінованих дорогах, під обстрілами. Часом і гинуть.

Сьогодні я отримав захисний костюм. Він важливий, бо завжди потрібно бути наготові. Ворог регулярно використовує небезпечні хімічні речовини у боротьбі з українськими військовими, порушуючи цим усі можливі міжнародні норми.

Фото 11. Січень 2025 року. Харківщина. Шлях на позиції. Фронтіві дороги знищені і перемелені гусеницями військової техніки, їжджені-переїжджені, розмиті дощами. Дороги війни завжди небезпечні. Загроза чатує і під колесами, і в повітрі. Та це реальність війни – щодня жити в небезпеці.

Фото 12. Березень 2024 року. Харківщина. Мікрозелень на підвіконні. Перебуваючи на війні, несвідомо шукаєш, чим себе відволікти від фронтової рутини. Таким чином я і побратими почали вирощувати різноманітну зелень, городину. Мабуть, таке прагнення, вирощувати, створювати, передається українцями як генетичний код від предків, що все життя любили свою землю і працювали на ній. Цим ми і відрізняємося. Ми прагнемо вирощувати, а не спалювати та знищувати все навколо, як наші вороги.

Фото 13. Вересень 2022 року. Харківщина. Зруйнована АЗС у щойно звільненому українськими військовими місті. Сліди від уламків мін, вибиті

вікна, двері, зарослі бур'яном плити створюють враження, ніби це місце покинуте роками. Та насправді це наслідки війни. І хоч нині тут – пустка, це звільнене наше українське місто. Ми все відремонтуємо, відбудуємо. Наші міста оживуть.

Фото 14. Вересень 2024 року. Харківщина. Військовий установлює антену, щоб забезпечити зв'язок українським воїнам. Зв'язок допомагає солдатам чути й бути почутими, виконувати бойові завдання, діяти злагоджено і вчасно. Він наче нитка, що з'єднує наші підрозділи між собою. Без зв'язку – кожен сам по собі, а з ним – солдати стають єдиним цілим у боротьбі проти ворога.

Фото 15. Червень 2024 року. Харківщина. Кошенята народжені серед вибухів, у світі, де випадковість вирішує надто багато. Мати-кішка спостерігає за ними, розтягнувшись на теплих від променів сонця сходах. Поки поруч військові, буде і їжа, і прихисток, і турбота. Але що чекає її потомство потім – невідомо. Війна рідко залишає шанси слабким.

Фото 16. Серпень 2023 року. Харківщина. Сонце сідає над полем соняхів. Мальовничий краєвид заворожує. На контрасті з війною, з тим, що відбувається навколо, природа наче зумисне стає ще красивішою, – щоб люди ще більше прагнули жити і боронити своє. Тут, на лінії фронту, де життя межує зі смертю, починаєш по-справжньому цінувати кожну хвилину. Розумієш, що війна – це найгірше, що створило людство.

Фото 17. Лютий 2024 року. Харківщина. Нитка на зап'ястку як ніжний спомин про ту, що її зав'язала. Талісман, що з'єднує два серця на відстані. Вона оберігає його молитвами, а він бореться за їхнє спільне майбутнє зі зброєю в руках. Ця історія – не виняток, а відлуння сотень інших: таких самих ниток, зав'язаних руками коханих, матерів, сестер. У кожній з них – мовчазна присутність тих, хто чекає і чекатиме.

Фото 18. Січень 2023 року. Донецщина. Моя перша зима на війні. Підвал. Напружена робота. Обстріли не припиняються. Ворог стирає міста з лиця землі, випалює ліси, убиває все живе на своєму шляху. Це не тільки війна між

росією та Україною, це війна між добром і злом, між диктатурою і демократією, між варварством і цивілізацією. Задача українських військових вистояти і захистити своє.

Фото 19. Березень 2023 року. Харківщина. Залите багрянцем небо. Не від заходу сонця, як може здатися на перший погляд, а від вогню. Після ворожих обстрілів регулярно виникають пожежі, як у прифронтових так і в тиллових областях України, охоплюючи житлові будинки, критичну інфраструктуру, промислові об'єкти, склади, сільськогосподарські угіддя та природні екосистеми. Ворог нищить усе до чого може дотягнутися його кривава рука.

Фото 20. Червень 2025 року. Харківщина. Звалище гільз відпрацьованих снарядів САУ (самохідних артилерійських установок). За роки війни таких імпровізованих звалищ сотні. Більшість гільз так і залишаться тут, а частину заберуть волонтери – розмалюють, перетворять на сувеніри для розіграшу на аукціонах. Так страшний смертоносний метал заживе іншим мирним життям.

Фото 21. Липень 2024 року. Харківщина. Дитячі малюнки на стіні – щирі послання віри та надії з тилу. У центрі композиції – вірш-молитва за захисників України. Нагадування, що за них моляться, їх чекають, їм бажать повернутися живими. Бо кожен воїн – це чийсь син, чоловік чи батько, для когось найдорожча людина на землі, без якої світ померкне.

Ця війна не тільки за території, а й за людей, за майбутнє нації.

Фото 22. Липень 2024 року. Харківщина. Ще один малюнок на стіні. На аркуші – фігура військового з крилами кольорів українського прапора, зі щитом та мечем у руках. Сильний та світлий образ – захисник і янгол водночас. Саме такими бачать захисників українські діти: сильними, світлими, здатними прикрити від усього злого. Дитячий підпис під малюнком простий і щемкий... У ньому безмежна віра в силу та міць воїнів України та щира вдячність.

Фото 23. Серпень 2024 рік. Харківщина. Тест наземної станції управління. Війна і роботи. Зараз важко переоцінити можливості безпілотних систем. Роботи в небі, роботи на землі. Робот-кулемет, ракета-робот,

робот-сапер, а треба, – то мінер, він же «евак» чи доставка припасів. Особливу нішу в структурі безпілотних систем посіли FPV. Хто першим упроваджує і масштабно застосовує досягнення науки і техніки чи знаходить нові способи застосування вже звичним технологіям, – той отримує перевагу. Хто володіє небом, той перемагає на землі.

Фото 24. Серпень 2024 року. Харківщина. На фото мотоцикл військового з наліпою «ухилянт». Жарти на війні допомагають не тільки зняти напругу, переключитися, а й не з'їхати з глузду. Часто вони різкі або незрозумілі для тих, хто не перебуває всередині цього середовища, але для нас, військових, це звична реакція на складні обставини, які не завжди можеш змінити. А самоіронія – це своєрідна суперсила, що допомагає не сприймати життя надто серйозно.

Фото 25. Грудень 2023 року. Харківщина. Шеврон, що прикрашає ялинку замість традиційної новорічної іграшки, – символ того, що війна стала частиною щоденної реальності. Тут немає вихідних, немає свят у звичному розумінні. Військові працюють 24/7, навіть у ті дні, коли вся країна прикрашає гірляндами дім чи сідає до різдвяного столу. Але ялинка, навіть скромна, повинна бути. Бо, попри війну, хочеться пам'ятати: життя триває.

Фото 26. Січень 2025 року. Харківщина. Будувати бліндаж – тяжка і виснажлива праця. Декілька хвилин відпочинку, щоб перевести подих і продовжити, незважаючи на втомлену спину і руки в мозолях. Бо, якщо не вони, – то хто? Тут усе тримається на людях, які не мають права на слабкість. Першочергове завдання на цій війні – захистити своє життя і життя побратимів.

Фото 27. Лютий 2025 року. Харківщина. Бліндаж серед снігу. Війна вчить бачити деталі, учить зливатися з довкіллям настільки, щоб ворог не зміг розпізнати бліндаж, що заховався між гіллям. Ворог не дізнається, щодесь під землею у засніженому лісі вирує життя, кипить робота, важлива і необхідна. На війні невидимість – теж зброя.

Фото 28. Лютий 2025 року. Харківщина. Стежка сарни². Непримітна вузька доріжка серед лісу – слід дикої тварини, що пробігла крізь лісову тишу, на мить сколихнувши її. Природа не розуміє війни, та вона, як і українці, платить високу ціну випаленими лісами, укритими вирвами степами, знищеними екосистемами. Тепер, замість шуму лісу, – гуркіт артилерії, а замість пташиного співу, – гул дронів.

Фото 29. Березень 2025 року. Харківщина. На фото військові зводять бліндаж, що стане їхнім тимчасовим укриттям. Збудувати його швидко, надійно й правильно – критично важливо на війні. З кожним новим бліндажем набувається досвід працювати більш злагоджено і чітко. Війна не дає часу на роздуми: хочеш чи ні, а доводиться вчитися швидко. Освоювати нові навички, набувати досвіду одразу на практиці необхідно, бо від цього залежить життя.

Фото 30. Березень 2025 року. Харківщина. Усередині бліндажа все зроблено руками тих, хто тут живе. На фото хвилина відпочинку після облаштування місця для сну. Та це ще не все – попереду організація робочого місця, підключення та перевірка обладнання, облаштування побуту, маскування.

Фото 31. Жовтень 2025 року. Екіпаж перехоплювачів в очікуванні чергової атаки шахедів. У цій роботі важлива не лише готовність діяти, а й постійний розвиток. Завдяки розуму та винахідливості українських зброярів, інженерів, досвіду бойових екіпажів ми щодня вдосконалюємося, щоб завжди бути на крок попереду ворога. Важливу роль у цьому відіграє і впровадження технологій штучного інтелекту, які розробляються українськими програмістами спільно із західними партнерами. Ворог також рухається в цьому напрямку, але трохи повільніше. Проте протистояння триває, і технологічна перевага стає ще одним фактором, що визначає ефективність оборони.

² Сарна – рід ссавців з родини оленевих. У розмовній мові представників роду називають також «дикі кози», «козулі».

Фото 32. Березень 2024 року. Харківщина. Хтось п'є каву в улюбленій кав'ярні, хтось – удома на кухні, а хтось – у бліндажі. Та в кожній із цих чашок є щось спільне: це звичний ранковий ритуал, який дає змогу на мить зупинитися, зібратися з думками й налаштуватися на день, що попереду. Навіть у бліндажі, серед сирих стін і глухих вибухів, вона залишається знаком стабільності – тим маленьким острівцем звичного життя, за яке йде щоденна боротьба.

Фото 33. Квітень 2025 року. Харківщина. Черговий бліндаж захований поміж гіллям і землею, він майже непомітний ззовні. Для мене це тимчасова домівка, яка з часом стане звичною і по-своєму затишною. Тут я працюю, тут живу... Такі укриття доводиться доволі часто змінювати через викриття. Тому кожне нове місце – це знову початок: облаштування, звикання і спроба зробити його хоча б трохи комфортним.

Фото 34. Квітень 2026 року. Харківщина. Збита «Гербера» – російський БПЛА. Його називають спрощеною та дешевішою версією Shahed. Такі дрони використовуються для перенавантаження протиповітряної оборони, відволікання та виявлення позицій ППО. Корпус зроблений з пінопласту, а внутрішній відсік обшитий фанерою. Для виготовлення цих дронів навмисне використовують матеріали з мінімальною кількістю металу, щоб знизити їхню помітність для радіолокаційних систем.

Фото 35. Грудень 2025 року. Харківщина. Бойове чергування. Новорічна ніч. Черговий рік війни. Світло місяця пробивається крізь гілля дерев, створюючи ілюзію тиші. Та в реальності – вибухи КАБів і артилерії. Війна продовжується... Мені сняться сні. Сниться війна. Часто. І уві сні війна продовжується.

Фото 36. Квітень 2025 року. Харківщина. Нерозірвана міна – невеликий, іржавий, на перший погляд майже непомітний предмет. Це фото про невидиму загрозу, яка залишилася після бойових дій. Земля, яка колись годувала, тепер може вбити. Українські поля після повномасштабного вторгнення перетворилися на зони високого ризику, а всіяні вибухонебезпечними

предметами території стали тінню, що йде слідом за війною.

Фото 37. Жовтень 2025 року. Харківщина. Пес і кіт на позиції – це не випадковість, це звичні прояви війни. Вони приходять самі, бо залишаються після людей, що виїхали. Вони з часом стають своїми. Ярик і Міла. Їх годують, про них піклуються, до них звикли. Тому при черговому переїзді їх, як частину команди, забираємо на нові позиції. Опікуни беруть їх із собою у відпустку, доглядають, обробляють від бліх та кліщів, стерилізують. Мріють забрати додому після закінчення війни.

Фото 38. Травень 2025 року. Харківщина. Фотографія в портмоне. Ми одружилися в жовтні 2022 року. Бачимося нечасто, спілкуємось, коли є можливість. Сьогодні ми в розлуці, але я вірю, що попереду у нас довге і щасливе життя, яке ми пройдемо, узявшись за руки, так, як на цьому фото.

Фото 39. Січень 2025 року. Харківщина. Селфі. Повернення з позиції. Війна стала буденністю. Звуки обстрілів не лякають, а сприймаються як щось абсолютно звичне. Головне – продовжувати боротися за себе, за своїх рідних, за свою країну, за майбутнє. Я готовий. Хоч і втомився вже, хоч дуже хочеться додому, у мирні будні, де на мене чекає родина, чекає кохана дружина.

Завершальна частина. Щоденник життя у війні. Фотоальбом. Автор: Шинкар Іван Ярославович студент групи зЖ-43, спеціальності «Журналістика» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Фото, тексти, оформлення – авторські. Зйомка здійснювалася у 2022–2026 роках під час проходження військової служби. Усі фото використані у відповідності до норм етики та з урахуванням інформаційної безпеки. PDF-видання створено як кваліфікаційну роботу зі спеціальності «Журналістика».

6. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПРОДУКТУ

6.1. Умови впровадження

Інформаційний продукт – фотоальбом «Щоденник життя у війні» було апробовано в реальних умовах шляхом презентації для молоді, а саме учасникам аматорського театру «ЛюбАрт» у місті Калуш. У 2025 році театр представив виставу «Війна пахне словами» за поезіями Максима Кривцова – поета й воїна-добровольця, що загинув у січні 2024 року на Харківському напрямку. Тому тема війни та емоційного осмислення людського досвіду була особливо близькою аудиторії. Презентація відбулася у форматі відкритого обговорення, де учасники мали змогу не лише ознайомитися зі змістом альбому, а й висловити власні думки щодо поданої теми. Такий формат дозволив отримати безпосередній зворотний зв'язок, який підтвердив високий рівень емоційної замученості та зацікавленість у подальшому використанні матеріалів у просвітницьких ініціативах. Фото з події – у додатку В.

Під час презентації було наголошено на актуальності й суспільній значущості цього проєкту, оскільки він документує життя військових на фронті, відображає їхні будні без прикрас і драматизації, що особливо важливо для розуміння суспільством реалій війни.

Захід супроводжувався обговоренням, де було отримано позитивні відгуки на проєкт та схвалення авторського підходу. Відвідувачі зазначили, що такі фотоальбоми допомагають краще зрозуміти умови життя й служби українських військових, а також сприяють формуванню суспільної пам'яті й підтримки армії.

Таким чином, фотоальбом може бути ефективно презентований не лише в громадських організаціях, але й у закладах освіти, бібліотеках, під час виставок та інших громадських заходів, спрямованих на підтримку військових, волонтерів, для широкої аудиторії, яка прагне осмислити війну й зрозуміти життя захисників України в умовах війни.

6.2. Специфікація аудиторії

Фотоальбом орієнтований на широку аудиторію, яка включає кілька сегментів, кожен з яких має власні потреби та інтереси щодо сприйняття представленої інформації.

Основною аудиторією цього інформаційного продукту є:

- громадськість (люди різних вікових груп і професій, які прагнуть зрозуміти реалії життя військових у зоні бойових дій, отримати об'єктивне й безпосереднє свідчення війни, без надмірної драматизації та інформаційних викривлень);
- військові та ветерани війни (люди, які мають власний досвід війни та можуть упізнати в цьому фотоальбомі моменти свого життя, відчувати солідарність та розуміння того, що вони не самотні у своїх переживаннях);
- родини військовослужбовців (близькі люди військових, для яких важливо побачити повсякденність служби й життя на фронті, краще зрозуміти умови, у яких перебувають їхні рідні);
- студентська та молодіжна аудиторія (гуманітарних та соціальних спеціальностей, які вивчають медіапродукти, журналістику, сучасні медіаформати, прагнуть зрозуміти специфіку роботи журналіста в умовах війни);
- працівники медіасфери, журналісти (фахівці медіасфери, які шукають нові формати висвітлення військової тематики та можуть зацікавитися авторським підходом до висвітлення війни, журналістикою зцілення та документалістикою).

Така специфікація аудиторії свідчить про широку соціальну значущість і потенціал інформаційного продукту для формування глибшого розуміння реалій сучасної війни серед різних груп населення. Фотоальбом має просвітницький, інформаційний і навіть терапевтичний потенціал, адже сприяє розумінню, співпереживанню та єднанню суспільства в умовах воєнного часу.

6.3. Результативність продукту

Результативність фотоальбому «Щоденник життя у війні» визначається його соціальною, просвітницькою та емоційною складовими, які були підтверджені під час апробації та презентації продукту.

По-перше, альбом отримав позитивні відгуки під час презентації учасникам аматорського театру «ЛюбАрт». Відвідувачі заходу відзначили, що завдяки цим світлинам вони змогли глибше усвідомити й пережити буденність війни очима військового, побачити реальність фронтового життя без прикрас чи зайвого драматизму.

По-друге, фотоальбом сприяв формуванню емпатії та порозуміння між військовими та цивільним населенням. Представлені в альбомі світлини допоможуть подолати дистанцію між тилом і фронтом, даючи людям можливість побачити, зрозуміти й усвідомити реальні умови життя українських захисників.

По-третє, продукт має значний терапевтичний потенціал у контексті журналістики зцілення. Світлини та супровідні тексти дають можливість глядачам і самим військовим переосмислити пережите, знайти внутрішню опору та відчуті єднання в спільному досвіді війни.

Таким чином, результативність цього інформаційного продукту полягає в його здатності: формувати суспільну пам'ять про події війни; сприяти психологічній підтримці військових та їхніх родин; підвищувати рівень суспільної свідомості й солідарності; сприяти діалогу між різними частинами населення та створювати простір для обговорення проблем війни та її наслідків.

Фотоальбом «Щоденник життя у війні» підтвердив свою результативність як вагомий медійний продукт, що може бути успішно впроваджений і далі, формуючи суспільну свідомість і розширюючи розуміння війни.

ДОДАТКИ

Додаток А

Обкладинка фотоальбому

Розгортки сторінок

Квітень 2022 року, Львівщина.

На фото я, хлопчик з Івано-Франківщини, який усе життя немалого при-
матився поромі від війни. Проголово за кардиналом, як базово українця, бу-
вав завог на Волині, але 23 лютого, коли нашої держави зарекувала
реалізація небезпечна, уже стояла на порозі військомату, бо не зміг бути
осторонь. Тоді хлопчик, чоловік, але ще вчора не мави військової споконку
до військової служби, а в перші дні повномасштабного вторгнення само-
віддано стояли на захист України. — тисачі, і в кожного з них свій шлях,
своє життя, збережене у світлих. На жаль, вкотре балетом ми вже
ніколи не побачимо, не полюбимо захищалися — вони захищали, не встигну-
вши їх розповісти.

Травень 2022 року. На шляху до сільської кардинала, об'єднаних військ.

Чоловік, який ще два тижні тому були цивільними, відправляються на
фронт після короткотермінового навчання. Часу на повноцінну підготов-
ку не було — ворог просувався велич Україну. Тоді кожна хвилинка була доро-
гоцінною. Ті, хто щодня стояли на військовій споконку, були з внутрішнім
розумінням: країна їх потребує тут і зараз. Вони вирушили назустріч
невідомому — без гарантій, але з твердим переконанням, що інше — не
можливо.

Сертифікат учасника студентської наукової конференції

Фотоматеріали з події

